

DIARIU BELETRISTICU SI ENCICLOPEDICU — LITERARIU.

Cugetări despre valoarea și dezvoltarea caracterului.*)

„Justum ac tenacem propositi virum
Non ardor civium prava Judentium,
Nec vultus instantis tyranni
Mente quatit solida...
Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinae.“¹⁾

I. Insemnatatea și puterea caracterului.

Cuvenutul caracteru este unulu deiu cele mai desu usitate in acea societate a presintelui, ce vrè se trèca de culta și civilisata. Cine òre deiu noi nu lu pretinde pentra sine? Cine nu se bûcura și nu se tiene mîndru și magulitu, decã aude pre alții dându-i sublinele epitetu de barbatu și omu cu caracteru? Ceva inaltiatoriu de anima, cerscu, divinu esprime acestu titlu pentru totu insulu.

Din contra unde e acelu fiu cesi-cevasi preceptoriu alu seclului nostru, carele — fire-ar altmîntre decãtu trestia clatinata de ventu mai neconstante in vointiele și faptele s'ale, fire-ar cum se dice, inca pre atãtu de slabu la angeru, — se nu resemtia in anim'a sa cea mai usturatã vetemare, candu cine-va cutedia a-i denegã memoratulu epitetu maretiu? Toti, dar' toti ne credemu in dreptu a pretinde, se fimu tienuti cã aflandu-ne in posesiunea acestei frumõse insusiri. Toti suntemu cuprinsi de orõre neinvinsa fația de trist'a umbra, ce in ochii lumei defectulu caracterului arunca asupr'a respectivului individu.

Si cu tôte acestea cãtu de rare suntu, do-rere, caracterele adeverate! Cu tôte acestea cãtu

de puçini-su la numeru acei-a, cari si-luara vre-odata osteneãa, de a-si trage seriosu sêm'a cu acelu su'lime cuventu, și de a-si infaçiosia inaintea ochiloru mintei adeverat'a lui notiune și nesupu de murea-i insemnatate! Macaru cã abia de existe vre unu altu obiectu, pentru persõnele singurite cã și pentru gentile întregi, mai demnu, mai folositoriu, ba mai necesariu de consideratu.

In adeveru potemu afirmã fõra siovaire, cã ori-care individu singuritu, in cerculu cunoscutiloru și familiariloru sei cã și in referentiele vietii publice, atãta și acea valoredia, cãtu și ce caracteru posede. Caracterulu e mesur'a dirèpta a pretiului și valorii lui. „E barbatu de caracteru,“ „omu cu caracteru,“ „omu de parola sêu de cu-vèntu,“ și dincontra „e omu fõra caracteru,“ „nu poti se-i credi,“ „nu te poti increde vorbeloru și promiseloru lui,“ și alte asemeni dicterie și sententie rostite pe temelulu esperientiei cotidiane, comprõba pana la evidentia asertulu nostru.

Cu acestea e implicite enuciata totodata si elogiulu prè meritatu alu caracterului, cã ilu unui ce, care põrta in sinu-si misteriuulu singurei adeverate fericiiri pre acestu pamèntu. Nu esagerãmu; prochiãmãmu numai adevèrulu santu și curatu.

„Justum ac tenacem propositi virum,“ etc.

și èrasi:

„Integer vitae scelerisque purus
Non eget Mauris jaculis, neque arcu,
Nec venenatis gravidã sagittis pharetra,“

dice cu dreptu cuventu Horatiu¹⁾ despre indivi-

*) Tractatu insinuatu a se disertã la adunarea gener. a „Asociatiunei transilv.“ tienuta in 1877 la Blasiu.

¹⁾ Horatiu Ode III, 3.

¹⁾ Horatiu Ode III, 3. și I, 22.

dulu vertuosu, onestu și firmu în caracterulu seu. Vina ori-ce adversități pe capulu celui cu caracteru; persecute-lu cu neindurare sôrtea vitrega; neintielôga-lu și desintielôga-lu consoții; parasésca-lu amicii crediuti fideli; rescôle-se încontra-i tôte elementele universului; restôrne-se, că se graimu asiá, chiaru lumea cu fundulu în susu: ce-lu altarédia? În mediuloculu nenorociriloru celoru mai mari elu are una norocire mai mare decâtu tôte, și în mediuloculu evenimenteloru celoru mai nemângaiöse ale vieții elu semte totusi în pieptulu seu una mangaiere de invidiatu: rectitudinea vieții sale, caracterulu seu nepetatu, puru și stralucitoriu că sôrele în meridianu, caracterulu seu morale, estu bunu mai pre susu de tôte bunurile, estu bunu între tôte bunetătile lumene singuru de valóre absolutu.

Totu acest'a stâ despre una familia întrega, acestu statu în mjniaturu. Buanastarea și fericirea, prosperarea și înflorirea ei de totu soiulu aterna în prim'a linia și mai pre susu de ori-ce alt'a de la caracterulu morale alu membriloru ei. Aici diace alfa și omeg'a întieptiunei în acestu respectu. Luati caracterulu morale dein pieptulu individulu, dein sinulu membriloru familiei, și ati luat gen'a cea mai nestimatu dein anelu. Da, cu caracterulu deodatu ati luat vertutea vertutiloru, fundamentulu vertutiloru dein cerculu familiaru, fóra care totulu tangesce ori vegetédia numai, pana candu în urma se usuca: întogmai că una gradina de pomi și flori, carei-a i-ar lipsi revenitóri'a róua a demanetiei și binefacutóri'a lumina și caldura a sôrelui.

Ce se dicemu apoi despre familiile cele mari, despre staturile, natiunile și popóra-le totoruru timpuriloru? Tôte, tôte fóra esceptiune, se înaltiaru spre culmile înflorite ale gloriei și ale buanastarei materiali și intelectuali, au decadiaru în abisulu înfioratoriu alu peritiunei, deodatu și împreuna cu caracterulu loru morale. Se înaltiaru atunci și în acea mesura, candu și în care mesura sciura pretiui, implantá și dadac'i în animele fiiloru sei firmitatea caracterului; deincontra stéu'a loru, mai nainte póte luminósa, se ascunde în cétia, se întuneca și apune, îndatu-ce acesti-a în respectulu numitei proprietáti a sufletulu începu a se molipsi și degenerá. Nu atât prin scientia multa și talente mari se redicaru vreodatu natiunile, câtu mai vertosu prin caractere firme; și deincontra perirea unei natiuni, în sirulu fiiloru carei-a se prea rarescu și disparu caracterele, e numai cestiune de tempu. Istori'a omenimeii demustru cu sute și miie de esemple acestu adeveru.

Ce a facutu mare și porure admiratu pre vechi'a Elade, altcumu în respectulu poporatiunei și alu estensiunei teritoriale mica, ba p'act neînsemnatu? Ne veti raspunde: artile și scientiele, și în generale cultulu frumosulu, onestulu și adeverulu. Fóra îndoiéla ast'a constitue laurii ei nevescetóri; și pana candu genulu umanu va esiste, capu-d'operele elene de arte

și scientia voru perdurá a fi o justa mândria a mintei și animei omenesci.

Întrebarea e: ce se admirámu mai multu? Efectulu óre, au caus'a? Óre acele opere uimátoare, ori vointi'a firma că de fieru și perseveranti'a neclatita, (în care se manifesta caracterulu), ce le-a produsu? Și urcându-ne mai susu pe scar'a compararei, ce se admirámu mai multu: óre pre faptitorii cestiunateloru opuri nemortali, carii prein activitatea-le folositória și perseveranti'a-le în activitatea folositória documentara dejá unu înaltu gradu de caracteru; ori pre unu Socrate întieptulu, pre unu Temistocle generosulu și patrioticultu, pre unu Conone, Timoleone, Licurgu, Solone, Pericle, Codru și alti bravi ai anticetatiei elene, cari prein abnegatiunea, ne-egoismulu, resolutiunea, iubirea loru de patria și natiune, cu unu cuventu prein caracterulu loru adamantianu posibilitaru stá-rile mai multu au mai puținú înfloritória ale patriei loru, și în consecutiua producerea acelorú creatiuni nemoritória ale geniului?

Talentele și genialitátile suntu de pretiuitu, scienti'a de imbraciostatú, calitátile eminenti de laudatu în fia-ce poporu și dein partea fiacarui poporu. Inse tôte acestea, lipsite de caracteru, ce ajungu? Ce aru fi ajunsu și folositu ele și giutei elene? Potutu-s'ar-fi ea înaltia candu-va la acelu zenitu alu marirei fóra barbati cá cei amintiti, carii traia morira pentru înaltele lorú idee și principie? Potutu-s'ar-fi înaltia fóra asemeni caractere, care cá nesce stele ale marei și cá nesce faruri luminóse îndreptaru preste furtunósele valuri ale secleroru naea destineloru patriei și gentei proprie la limanulu verde, uude în sinulu fericitoriu alu pacei se desvoltaru și cópsera pentru Eleni fruptele saporóse ale culturai și civilizatiunei? Rspundeti-ne! . . .

Daru urbea celoru sепte coline, dómn'a lumiei antice, dein mica ce erá ea la a ei urdiéla, pre ce cale óre și în ce modu se desvoltá și preface într'unu gigante cá cel'a alu mitologiei, cuprindeudu cu unulu diu potintele sale brație resaritulú, cu celu-alaltu apusulu? Prein ce crescú óre dins'a cá dein simburele micu cedrulu superbu și pomposu alu Libanului? Rspunsulu suna érași: prin caracterulu de otielu, necorruptibile și nepetatu alu fiiloru și fiicelorú sale.

„Antic'a Roma, oserba pré nimeritu unu scrietoriu rom.¹⁾ erá barbara fácia cu restulu Italiei, fácia cu civilizatiunea gréca de la sudu, fácia cu industri'a etrusca dela nordu, și totusi cetatea lui Romulu i-a invinsu pre toti; cáci fiacare Románu de atunci erá unu caracteru, erá o stanca de granitu, portându gravatu pe dins'a unu principiu.“ Asiá este. Niceodatu Rom'a n'ar fi pervenitu a se face Roma, urbe prin stralucite fapte de minte cá și de arme cu dreptu cuventu eterna, de nu nasceá dein sinulu seu Horatii Cocli, Junii Bruti, Decii, Mucii Scevole, Fabii, Lucretie, Cornelie, Scipioni, Grachi, Catoni Censorii și alti și

¹⁾ B. P. Hașdeu.

alte sute și mii, totu unu că unu modelu eternu de caracteru. Ei ne infaciōsiēdia vointi'a romāna de fieru.

Eterna se fece Rom'a ceī dreptu acumu prin maretiēle și gloriōsele ei fapte de arme; nu mai puțiau prin multu gradu alu culturei și civilisatiunei, la care cu tempu se aventā; ēra desclinitu prein acea fundamentale legislatiune, carea că mintea scrisa și asiā-dicēndu depusa pe papiru („ratio scripta“) va sierbi cātu lumea de base, modelu și cinosura totoruru legelatiuniloru fietōrie. Ce suntu inse tōte aceste eluptamente ale spiretului romānu anticu prelanga marimea, frumoseți'a și splendōrea nevecuitōria a caracterelorū, ce le intempinānu in istoria pe totu pasulu intre sirurile cetatiēniloru vechiei republice romane?

„Germani'a e unu poporu in arme,“ dīse adīnēori unu famosu barbatu de statu;¹⁾ analogu ne vine și nōue a dīce: jun'a Roma ēra unu poporu de caractere. Si alegeti, rogu-ve, care din dōue ve-ti a-o preferi? Alegerea, credemu, nu e grea nicedecumu. Chiaru arm'a, fia ace'a fisica fia a mintiei, numai in man'a unui poporu au omu de caracteru pōte secerā rezultate fericitōrie și durabili. Pentru ce? Pentru că in atari mani diēs'a e invertita pentru apērea sautei dreptāti și a adevērului, de carele e asiā de seteosu sufletulu nostru și carele singuru pōte aieva ferici pre omu; e invertita pentru lucruri neperitōrie, pentru principie și idee memoritōrie că dieimea, a carei reoglandare in mintea nōstra suntu diēsele.

Ēca de ce Rom'a junila prosperā vediendu cu ochii!...

Candu inse in pieptulu cetatiēniloru romani, odinēora atātu de vertutiosi, incepura a se incuibā și iradecinā pasiuni meschine, nedemne de numele lorū; cāndu ei incepura a se preocupā cu preferentia de interese materiali, și a se tavalī in brațiele mārșivului egoismu; cāndu vicjurile aceste cu alaltu roiu alu fetiloru lorū gretiosi detronara dein anim'a romāna superbulu caracteru rom., ereditu dela strabuni: ce se alese atunci dein formidabilele candu-va republica și imperiu? Prēda și plēnu semi-omenesciloru órde barbare. Rom'a cade, plecandu-si capulu in alu sierbitutei jugu rusinosu și nemicitoriu. Caracterulu morale odata pierdutu, pieru și se cufunda incetu pe incetu tōte in abisulu peritiunei, că o nae pre oceanu, carei i-s'a stricatu masin'a, ce o mēnā și sustieneā.

Oh caractere, santu și dīiescu nume! Tīe și numai tīe ti-este datu a ferici aieva genulu umanu, in totalitatea lui că și in membrele-i singurite. Și totusi cātu de raru esti tu in adevērat'a ta fiintia, raru că margaritariēle și pietrele multu pretiōse! Cātu de rari suntu cei ce te sciu stimā, iubi și adorā cu sinceritate! Macaru că fāra tine desierte se arēta tōte opintirile, debili tōte ne-suintiele, nepotintiōse tōte sfortiarile de a readuce și traduce in realitate multu și demultu visat'a

etate de auru a lui Saturnu; de a intemeiā imperiulu fericitōriei pentru individualitāti, natiuni și fiere, pre carile singuru tu, caractere, esti in stare a le regenerā prin fortele-ti eterne și divine.

Caractere, vina imperat'i ta!...

(Va urmā.)

Dr. GREGORIU SILASİ.

Unu Don Juan.

— Novela. —

(Urmare.)

Siosēu'a Kissielef, numita astadi scurtu siōsea, este locul de preumblare preferitu alu Bucurescēnloru. Aci elegantele lumei mari și arēta toaletele noue și echipagele lucuōse; burgezele cauta se le imiteze parte in trasuri particulare, parte in birji; cavaleri și amazōne se producū in art'a calariei; ba, pe aleele laterale se formēza adevērate siudrofii,¹⁾ unde se destilēza celu mai finu spiritu pre lānga cele mai moderne cancaue.²⁾

Siosēu'a, cu aleele ei, cu boschetele umbrōse, cu teii semi-seculari, nu se mai pare o gradina incāntatōre, unde se duce lumea se respire aerulu curatu, nu, ea este unu imensu salonu sub cerulu liberu, unde diferitele clase ale societatiei — amestecate in aparentia prin egalitatea drepturiloru și prin civilisatie — se deosebese in realitate fōrte multu prin nuanție, pe care numai unu inițiatu le pōte petrunde.

A merge la siōsea are unu intielesu, cārui'a unu strainu nu sete se-i dea tōta importanti'a. Aristocrati'a — că-ci castele n'au disparutu din frumōs'a Romānie cu tōte institutiunile ei liberale — aristocrati'a de nascere și de bani merge la siōsea in dīle de lucru, dāndu se se intielēga prin acēst'a, că ea este mai pre susu de ocupatiunile meschine ale omeniloru, carii trebe se muncēsa pentru a traf. Clas'a de mijlocu profita de Domineci și serbatori, pentru a gustā o ōra de distractiune in aerulu curatu, in mijloculu unei vegetatiuni bogate. De ace'a nu se intēmpla in tōte dīlele, că amesteculu publiculu se fia complectu.

In dīu'a, in care insoțimu pe prietini nostri la siōsea, gasimu aci o societate „selected.“ Nu se vede decātu „High-lif“-ulu Bucuresciloru in cele mai deliciōse toalete de primavēra. Damele suntu cātū de incarcate de flori și de mirosuri primaveratice, incātu inoti literalmente intr'o atmosfera de micșunele. Echipagele stralucite, cu armasari de rasa și hamuri argintate, cu visitii și fetiori galonati, 'ti iāu vederile. Brișc'a cu unu „trotteur,“ berlin'a usiōra, „landau“-ulu comodu și cupēu'a cocheta — adevēratu „boudoir“ pe rōte captusitu cu matase, provediutu cu oglinda și articuli cei mai indispensabili ai toaletei — culmea elegantie

¹⁾ Princ. Bismarck.

¹⁾ Intr'uniri sociale.

²⁾ Nemțiesculu Tratsch.

și a confortului, toate aceste vehicule se încrușișia ori în pasul cailor, ori în trapu întinsu.

Multe dame și cavaleri, coborîndu-se din trasori, se preumbla pe aleele laterale cufundati în rîdicînd și spirituale conversatiuni, inspirate de frumseti'a primaverii și de circulați'a mai rapede a sîngelui.

În acesta lume parfumată apară amicii nostri cu bir'ă loră numerotată. Cu toate acestea muscalulu are trasura elegantă și căi buni, e bine îmbracată în anterioru seu albastru încinsu cu brău multicoloru și cu cujma muscalăscă pe capu. Apoi uniformă lu Costică și figură lu simpatică atragu multe priviri binevoitoare din partea seculu frumosu.

Catu despre Alecu, nici vorbă nu-i, are efectulu obișnuitu, care lu face se se umfle că unu curcanu.

De-odată unu bandău nou de noutiu, trasu de doi armăsari muscalăscu, cu hamurile străduțitoare, mânăți de unu adevăratu muscalu, cu unu adevăratu fetioru muscalăscu pe capra lînga vîșitiu, se apropie de tinerii nostri, făcîndu senzațiune în acela publicu, care nu se mira de ori ce. În trasura, lînga unu bărbatu simpaticu, sîedea o femeia. Oare femeia eră? Îmbrăcătă că o regină, frumoasă și bălăna, că unu Cherymnu, ea pareă o ființă sup'naturală, cadîntă din vre-unu planctu mai fericitu decătă glu nostru. Salutarile plouă în față ei, că în față unu capu încoronatu -- n'aveă ea coronă frumsetice?

Ace'a femeia, seu mai bine distu acelu ângeru, răspundeă salutariloru cu unu zîmbetu cerescu, care lu umpleă sufletulu de poeză și amoru.

Ea apune în dreptulu amiciloru nostri, Alecu, vedîndu-o seose unu tîpētu înabăștitu și salută prin la pămîntu. Costică mea salută rosîndu, cu' frumoză femeia avu pentru elu nu numai unu surză, avî el'ia' unu gestu amicalu.

— „Rosaliind'a!\" strigă Alecu afară din sînu. „Ai vedutu-o, Costică? Ecă ea, Rosaliind'a.\"

— „Taci nebunule,\" răspunde Costică. „Ce năib'a! D-au venit amicieli? Unde vedî tu Rosaliindu pe aci?\"

— „Ce feliu? n'ai vedîntu pe bălă'a ace'a, care mi a făcutu semnu? Eră ea, lu spunu, eră Rosaliind'a, cu care aveam întălnire a-seră.\"

Costică eră aproape se se supere.

— „Măi, Alecule, dă-mi mână se-ti pipăiu pubulu. Mi se pare, că ai friguri.\"

— „Ce? adică nu eră Rosaliind'a? O conosci tu mai bine, decătă mine, care o iubescu?\" făcî Alecu căm întiebatu.

Costică dede din umeri.

— „Decă o conosci? Am dansată cu ea la bālulu dela palatu. Cu reputațiunea mea, mai multu ori mai puțintu meritată, de bunu valsatoriu, am fostu alesu între oficerii inferiori, cari trebuiau se danțieze la palatu. Eu din întămplare setu și rusescu; am fostu dar' prezentatu principesei Ștepcicof, că-ci asiă se numescu ace'a frumoasă femeia. Pe căm o de frumoasă și bună și spirituală, pe atātu

valsăza de admirabilu. Domnediceule, ce femeia! Cum pôte se existe pe pămîntu o ființă atātu de deseversită?\"

Alecu deveni gelosu.

— „Principes'a Ștepcicof?\" dîsè elu. „Si nu o chîama Rosaliind'a?\"

— „Ha! ha! ha! taci la năib'a cu Rosaliind'a t'a. Nu setu, cum lu e numele de botezu, dar' trebue se semene a Olga, ori Aglae.\"

— „Cu toate astea lu juru, că ea eră la Oțeleșienu în grădina, și Tialu mi-a spusu că o chîama Rosaliind'a Sporu.\"

— „O fi semniutu-o cu alt'a, ori a vrutu se si dea importanță.\"

— „Dar' atunci?...\" dîsè Alecu incetu și slabu, că unu omu, care o aproape se lesine, „...atunci cam reuăne cu scrisorea mea de întălnire?\"

— „Arată-mi scrisorea! Căm cunoscū slov'a principesei... am vedîntu-o în... carnetulu ei de dantiu.\"

Alecu seose scrisorea din buzunariulu dela sînu cu gestulu unu condumnatu la morte.

Costică aruncă ochii asupra biletulu.

Frumos'a s'a față, de sup'rată ce eră, luă de-odată unu aeru de o vîșelă nebună.

— „Ha! ha! ha! e scrisura scrisorea. Bine, mē nebunule, tu, care te întăleșci mai în tōtō dîlele cu Mustăcescu și-o vedî de multe ori scriîndu, nu mai cunosci slov'a lui? Nici nu s'ia datu ostentă se si-o petica, atātu te seica de tuncitu de dragoste.\"

Alecu se uita și elu la scrisore, făcî o față îngăreță și sarbădă, apoi abia articulă:

— „Atunci...?\"

— „Măi, atunci? Nu vedî, că Mustăcescu a vrutu se făcă o glumă?\"

— „O glumă? A! miserabilulu!\"

Alecu lu stergea sudoreă de pe frunte.

Costică se spăru de expresiunea feței lui.

— „Esei mălănu ren?\" întrebă elu.

— „Decă suntu mălănitu? Mai întrebî?... Am se-lu omoru mișălnu!\"

— „Se-lu omoru? pentru o glumă nevinovată? zîmbi oficeriulu\"

— „Tu numesci glumă nevinovată, se-si rîdă cineva de unu amoru pentru o as'feliu de femeia? Privescu-o! etă, trece încă odată.\"

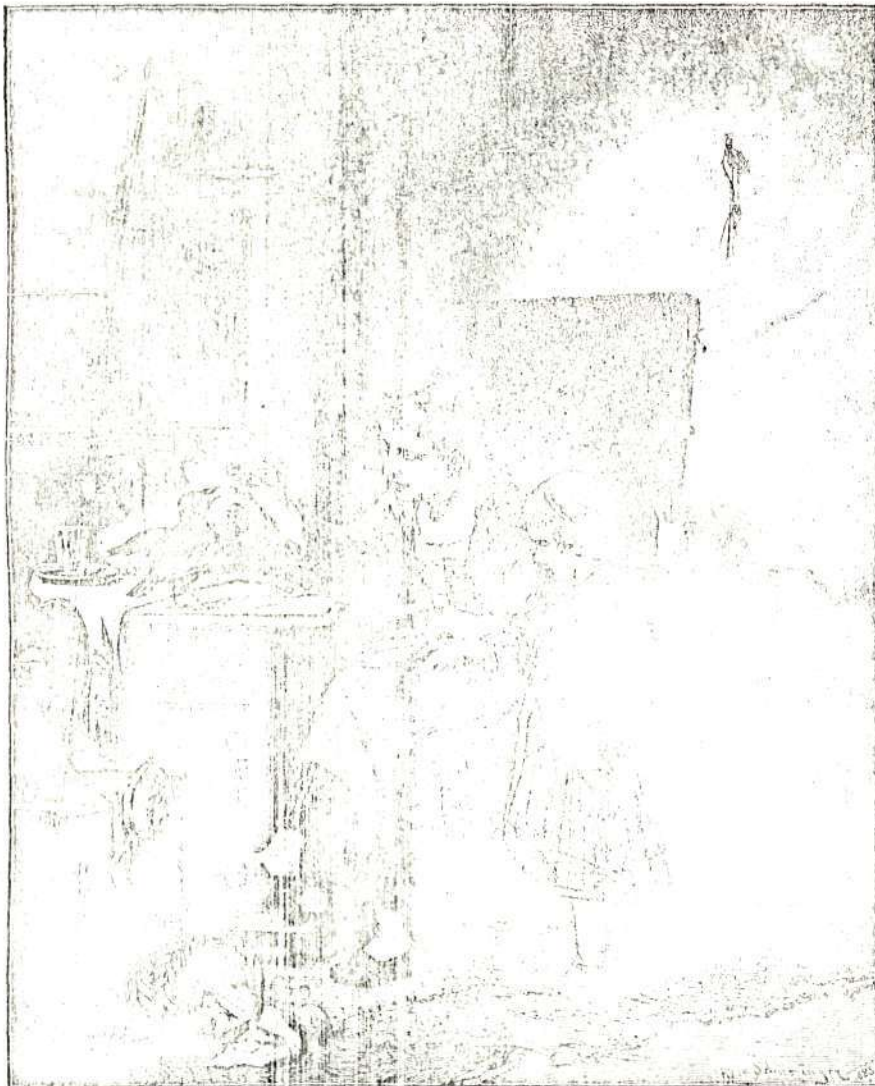
Principes'a Ștepcicof trecea erasi pre lînga amicii nostri. Privirea ei întălni din nou cu unu zîmbetu fulgerulu întunecosu din ochii lui Costică. Alecu eră că turbatu.

— „Nu mai potă stă aci, Costică. Se ne întorcemū în orasiu. Insult'a, ce mi-a făcutu Mustăcescu, numai cu sînge se pôte spală.\"

— „Vrei se te bati cu elu?\"

— „Vreu se-lu omoru.\"

— „Baga de soma, Alecule. Seti prea bine, că Mustăcescu petrece mai totu timpulu liberu în sal'a de arme, pe cîndu tu n'ai nici o idee de sal'a de pistolu.\"

Din micile petreceri de familia.

— „Resbunarea me va inspira,” disè Alecu cu un accentu tragicu. „Dêca me iubesci, vomu merge inediatu se-lu cãutam. Te rogu se fi secundarulu meu, te pricepi in ale duelului. Mai cautã pe cinev'a. Vreu cã duelulu se fia mortalu.”

— „Bine dar' observã Costica dãndu din umeri, „se mergemu. Inse, dupa-ce te vei linisct, pôte se-ti para reu, cã te-ai pripitu, si atunci va fi prea târziu.

„Nu-mi va parè reu nici-odata,” rãspunse Alecu cu fanfaronada. „Birjaru! in orasiu!”

Sãngele fierbiã in eroulu nostru. In momentele acelea ai fi potutu se-lu duci pe câmpulu de onóre si elu s'ar' fi batutu cã unu leu, fãra se sêmta ce e fric'a.

Birjarulu mênã repede. Cei doi amici erãu tacuti, si gãndiã fie care la ale s'ale.

Aprøpe de Ministeriulu Domenieloru, Alecu zart pe unu clevu dela scõfa de poduri si siosele. Elu oprì bir'ã.

— „Luncene,” disè cãtra clevu, „n'ai vedutu undev'a pe Mustacescu?”

— „Adinõri a intratu la Costandin cu Repedienu si cu Lanciovici,” fũ rãspunsulu.

— „Merci draga!”

Birtulu lui Costandinu, situatu in faci'a hotelului Brofft, care nu se derinase inca pe timpulu acel'a, are infaçiosierea unui bordeiu. Vêr'a o curte mica, care posedã câtiv'a arbori, iã numele pomposu de gradina. Localulu e prostu, dar' bucatari'a nationala, care a disparatu aprøpe cu totulu din centrulu Bucuresciloru, mai are act unu reprezentantu. Bucatele suntu bunicele si lautarij tiganu invescescu inimile consumatoriloru cu arile loru cele mai nõue si cele mai nationale.”

Pe tẽmpulu acestei istorisiri gradin'a erã deschisa.

Birjarulu se oprì aci.

Alecu sari josu, aruncã o rubla muscalului, si intrã in gradin'a lui Costandinu. Costica 'lu urmã mai incetu si cãm plictisitu.

Musterii obicnuiti ai lui Costandinu, carii se compuncãu din fanaticii bucatariei nationale — de altcãmu lume alãsa, — inca nu sosisera pentru mësã. Intr'unu coltiu retrasu, Mustacescu consumã cu Repedienu si Lanciovici restulu celoru cinci lei a lui Alecu.

Cãndu 'lu vediu pe acest'a, elu strigã de departe rãdiẽndu:

— „Ei, Alecutia, cum ti-ai petrecutu a-sõra?”

— „Domnule!” disè Alecu apropiãndu-se de mësã cu o demnitate cãm teatrala. „Ti-a placutu se rãdi de mine. Dar' celu ce rãde mai pe urma, rãde mai bine. Mãn'a mea s'ar' murdari atingẽndu-ti obrazulu; primesce in faciã acẽsta hãrtie,” — si Alecu aruncã in obrazulu lui Mustacescu epistol'a insielatøre.

Eroulu nostru cetise intr'unu romãnu o scena cãm analoga si acum cãutã se o aplice. Stã cu brãgiele incrucisiate pe peptu, cu capulu mãndru aruncatu pe spate, si fulgerã pe Mustacescu cu privirile s'ale.

Acest'a se scolò palidu cã unu mortu si redicãndu scaunulu, pe care siedeã, 'lu aruncã cu atãt'a furie asupr'a lui Alecu, incãtu, dêca nu se dedeã la o parte, eroulu nostru poteã se-si terminu acti aventurile amorøse.

Vediẽndu puçinulu efektu alu scaunului, furiosulu Mustacescu sari cã unu tigru asupr'a lui Alecu, dar' gasi in calea s'a pe Costica.

— „Oprese-te, Domnule,” disè ofiçierulu, „suntu martorulu d.-lui Mofturescu si te rogu a-ti constitui si d.-t'a secundantii, pentru cã se discutãtu asupr'a insulteloru grave, ce v'ati adresatu unulu altui'a.”

— „A! stãrpitur'a!” rãcu Mustacescu. „Duelu vrea? O se-i taiu nasulu si urechile, cã se placa mai multu Rosalindei lui.”

Alecu disè incetu cãtra Costica: „võiu acceptã rezultatulu a-casa,” si gasi de cuvintia se parascsca gradin'a cu nisce pasi repedi, carii cãm semãnãu a fuga.

Cãtra sãra soldatuiulu lui Costica aduse eroulu nostru urmatoriulu biletu:

„Iubite Alecule! Ne potẽndu merge in persõna se-ti comunicu rezultatulu desbateriloru nõstre, te previnu prin acestu biletu, cã mãne deminẽtia, la nõue õre, ve veti bate in padurea dela Tiurlõf'a, cu pistõle ghintuite. Vetì trage dupa comanda cãte unu glontiu dela distantia de dõue-dieci si cinci pasi. Martorii tei suntuem Lanciovici si eu, er' ai lui Mustacescu suntu Repedienu si Luncenu. Vomu merge se te luãmu de-acasa mãne de deminẽtia. E chiar' di de serbatøre, vomu avè totu tẽmpulu necesaru, cã se terminãtu acõsta afacere. Te salutù!

Costica.”

(Va urmã.)

Iosif Popescu.

Trei sorori.

Trei dñe mãndre s'õ-ncercatu
Se lasè mãndrulu loru palatu,
Si se scõbøre dintre nori,
In lume printre moritõri.

Dar' lumea rea, insielatøre
De dñe dulci fermeçtøre
Se re'ntõrca le-a opritu
In cerinlu loru intr'auritu.

De-atunci pamẽntu 'ntunecatù
E ceriu frumosu si 'nseninatu
Cã-ci radii cerinlui doiosu
Venit'au toti in lume josu.

Si numai fii resfaçiatì,
De sũnte muse desmierdatì
Mai cõrca 'n ceriuri printre nori
Trei dñe d'albe, trei sorori.

Dar' cerinlu plãnge printre nori
Gãndindu la celea trei sorori,
Ce 'n jale-adãnca 'a lasatu
In nori de doliu 'nfasuratù.

GEORGIU

Judetiulu.

— Romanu istoricu. —

(Urmare.)

XIII.

Porumbi'ta si vulturii.

Stariti'a nu spusese decâtu curatulul adeveru lui Alexandru.

Bathori venise in tiera si Radu Mihnea cu ajutoriulu ungarului ocupase tronulu Munteniei, dar' nu se potuse sustiené timpu indelungatu, cà-ci Sierbanu Voda primindu ajutore de la Domuulu Romaniei Constantnu Movila isgonise pe unguru si cu elu impreuna pe usurpatoriulu Mihnea.

Acest'a inse, dopa-cum vomu affa mai târdu nu ocupase fâra folosu scaunulu Domnuescu, ér' Ungurii se retrageâu voinicescé dinaintea urgiei lui Sierbanu, care-i urmariá pe de aprópe.

Ungurii pe tota lina retragerii loro reconditionau prin sate, catune, unde credeâu, cà voru gasi cev'a, ast'felu se abatusera trei din acesti viteji, càci nu se potusera càpu cu nimicu prin satele jesuite de tovaresii loro, se abatusera dicemu, la schitulu Lespedile.

Maicele refusasera firesce de a le deschide pórt'a.

Rucsandr'a inse avu funest'a idea si voi se recurga la ajutoriulu acestoru selvatici, pentru a scapa pe Alexandru si pe sine ins'asi dia acésta trista inchisóre.

Se inarmá cu pumnalulu ei si chemându pe beitrân'a Dochi'a intru ajutoriu, mersé la pórt'a, pretestându, cà voiesce se védia cine cere intrare.

Maic'a staritia vediuise, cà cei cari voiescu se fote in schita suntu Unguri, dar' totu-odata vediuise, cà suntu numai trei insi. Li ér' inse frica se nu vina cumv'a o ceta mai mare, deci nu se pré ingrigeá de ce'a ce faceâu Ungurii la pórt'a schitului, ci stá la pânda in clopotnitia, cà se véda de cu vreme, deca s'ar' apropiá mai multi dușmani de schitu s'o iá la fuga cu Rucsandr'a si cu maicile, pe cararile padurei.

Intru acc'a Rucsandr'a folosindu-se de unu momentu in care maic'a Safta ér' cu mai puçina atentiune, deschise pórt'a.

Cei trei Unguri navalira in curtea schitului.

Cu injuraturi grozave cerura de ale mâncarii.

Dintru ântâiu nici nu luára in séma pe Rucsandr'a, care staruia se-i càscige pentru planulu seu de liberare.

Dupa-ce luasera de mâncare si se saturara bine se apucara se pustósca totu, cà-ci nimeni nu li se împotriviá.

Maic'a staritia stateá in clopotnitia. Iuzadaru se incercase a descoperi pe vre-unulu dintre cei doi argati ai schitului, cà se le dee ordínu se scape pe Alexandru si pe argatulul acestui'a, cu ajutorulu càror'a sperá a supune pe Unguri! Argatii

nu se ascunsese de gróz'a incalculatorilor. Acei viteji Ardeleni 'si potolisera

ru, incepura a dá mai multa atentiune

Rucsandrei, care inea totu mai staruia a-i induplecá se sparga usile dela inchisóreá lui Alexandru,

„Ce dice fét'a," se adresá unulu dintre Unguri càtra cel'alta, care pareá a întielege puçinu limb'a românesca.

„Nu sciu ce totu indruga de unu boieriu inchisu," respunse celu întrebatu.

„Dar' lasa-o mèi frate si hai se plecamu," disé celu dintâiu, „mi-e terna se nu fimu pedepsiti, cà-ci pré am remasu inapoi de armi'a nóstra."

„Ce s'o lasamu?" esclamá alu treilea Unguru, „tocmai dimpotriva, s'o luámu cu noi, nu vedeti càtu e de plapânda si de frumósá."

„Si-apoi deca este plapânda si frumósá ce avemu cu ea," observá primulu Unguru cu numele János.

Nici fragedimea ei nu póte aveá vre-unu pretiu pentru noi, cari am lasatu fie-care câte o ibovnica, care de care mai frumósá, a-casa la noi."

„Cátu sunteti de nepreceptiti," reluá alu treilea Unguru, „nici n'ar' fi pentru nasulu nostru acésta feta, care este fiic'a vre-unui boieriu mare, én' întreba-o, Dénes, a cui este."

Dénes ér' Ungurulu care rupeá puçinu limb'a românesca.

„Spune la noi japânitia, cine-i tat'a la Dumitá," întrebá elu pe Rucsandr'a.

„Sierbanu Voda," respunse ea, „haide grabiti se spargeti usi'a acelei inchisori, deca n'ati potutu gasi chei'a."

„Ce spune, cà este fét'a lui Sierbanu Voda," esclamá Laczí, alu treilea Unguru, „navala pe ea baieti, de comóra mai buna nici cà am fi potutu dá."

„Dar' lasati-o!" faciú Dénes. „Deca ar' fi unu flacáu, unu fiu de Domnu, asiú mai întielege. dar' o feta . . ."

„Se vede cà nu cunosci pe Bathori Voda," replicá Laczí si nici un'a nici dóne, se napustí asupr'a Rucsandrei si pâna-ce biet'a feta se-si fi potutu dá séma ce se întâmpla cu dèns'a, Ungurulu o legase pre siea si luându calulu de frâu poru cu ea.

„Maica staritia, maica staritia!" strigá Rucsandr'a, dar' nevedieundu-o nicairi se adicsá càtra Dochi'a, beitrân'a s'a servitóre, care 'si smulgeá pèrulu din capu de desperare si-i disé: „alérga la stariti'a si léga-i pe sufletu se slobóda pe Alexandru si cu argatulul lui cà se alerge dupa mine . . ."

Mai multu nu potú spune, cà-ci Ungurulu i astupá gur'a si plecá cu ea pe pórt'a urmatu de soçi sei." —

Dochi'a nu întârdiá de a cautá pe stariti'a si gasindu-o preste puçinu i spuse despre rapirea Rucsandrei si despre dorinti'a ei.

Apoi beitrân'a servitóre luá lumea in capu cu speranti'a, de a poté dá vre-unu ajutoriu bietei s'ale stapâni, dar' sórtea nu-i fú intru ajutoriu. Întâlnindu-o pe drumu nisece unguri prapaditi o ucisera. —

Am vediuu cà stariti'a nu întârdiase nici ea a face dupa-cum Rucsandr'a i trimisese vorba prin Dochi'a. Ér' dupa-ce plecáse Alexandru si cu

argatului sau Petru într-o nămarire a Rucsandrei, stăruind împreună cu toate maicele parazi schitului, din care fugise și repausului sufletesc. —

Schitului paraziți de maici se pusă și se darăpană cu totul. Vre-o suta și mai bine de ani pe urma se clădă în locul edificiilor mistuite de puterea timpului un nou schitu, care acum înse nu mai fu locuit de maici, ci de vre-o doi, trei călugari. —

Dar' se ne întorcem la Rucsandr'a.

Ungurii cari o ducău la Bathori coboriseră drumulu celu costău de pe delulu lespediloru până în valea Frăhovei mergându în pasu, totu ascemenea fura sibiți a înaintă încetinelu pe calea țierei, trecându pe la Posad'a urându Oratiile prapastose, a oi dela Fruntea lui Vasî coborându ér' de vale.

Eră unu drumu foarte periculosu și semēnă mat multa cu nisece poteci dosnice de cătu cu ce'a ce nutaimă noi astăzi șoseca.

De-abia dela locul numitu Isvoru, calea deveni mai buna, asiă încātu Ungurii noștri putera se mai dea pînteni cailoru.

Rucsandr'a nu vorbise pâna acum nici unu cu-entă macaru. Muta dar' neînfrânta statea pe sica, aticindindu și ochii necontenitu spre partea loculu de unde pleasera, că-ți nadejdea ei de a vedeă aparēndu pe mântuitorulu sau pe Alexandru, eră atātu de tare, încātu i dedea putere a suferi fără cărtire tōto neajunsurile, la care eră espusa din partea Unguriloru rapitori.

Acestă, ce-i dreptu, se siliātu a-o menagiă după potintia, că-ți, de ore-ce o destinaseră pentru Voda alu loru, trebuiau se-i deă de-acum tōta cinstea, ferindu-se, că nu cumv'a prin o portare necuviincioșă se-i intindia privilegiu a se plānge în contr'a loru.

Dar' Ungurii noștri fiindu selbatici din fire mesurātu sēntimintele alto'a după deprinderea loru, dăci multe lucruri și apcaturi ce loru li se pareau delicate și crutiātore, pentru Rucsandr'a trebuiau se fia totu atâtea chinuri și umiliri.

Ea înse taceă meren.

Totu mai dese deveniau urmele despre trecerea ceteloru ardelen.

Rapitoriî Rucsandrei ajungeău pe drumu din ce în ce totu mai multi ostasi din armi'a lui Bathori. De grosulu ceteloru și de Voda însusi nu detera înca, cu tōte că trecuseră de Sina'ă și se apropiātu de hotarul țierei Romānesci.

Tocmai în Predealu, asiă li se spuneă, voru dă de Bathori, că-ți hotarise, că se tabărăsca acolo pentru a se mai reculege puçinu de oboselile retragerii. —

În primul capitolu alu naratiunei nōstre am auditu dejă multe despre Gavriilu Bathori Voda, stăpānitoriulu Ardēlului, și dia cele audite am potutu întielege căm ce feliu de omu eră elu.

Acum unde vomu aveă ocașiune a ne intālui cu elu, care ocașiune ni se va procură îndata, de ore-ce vomu insoçt pe Ungurii care duceau pe Rucsandr'a și vomu merge cu ei pâna în cortulu

lui Bathori, acum dicem, trebuie se mai spunem cāter'a cuvinte despre elu.

Sigismundu Rakotzy, Domnitoriulu Ardēlului, abdisă în diel'a țierei adunata la Cluau în 3 Martie 1605 și în aceleasi dieta Gavriilu Bathori, unu țieru de 19 ani, fu alesu de Voda alu Ardēlului. Eră tineru băiatu, ce-i dreptu, cându se vediu investitu cu puteri discretionare, și aceste tineretie nu lu pre sfatuiră la fapte bune. Fîndu totu odita foarte bogatu, — se diceă ca ar' fi fostu celu mai bogatu omu din țiera, — d'afrânarea s'a est lasat de esplicatu, cu atātu mai verbosu, că n'a ca nici parinti care se lu ocrotosca, nici consăngeni sau amici sinceri care se lu sfatuesca.

Deca am disu, că n'aveă amici, nu trebas se uităm că am adausu epitetulu de „sinceri,” că-ți amici de tōte diblele aveă, și înca pre multi, cum se nu fi și avutu elu, unu tēneru chipesiu, bogatu, vedutu și — Domnitori.

Astăzi apusese etatea de doue-dieci și doi de ani, dar' areă celu puçinu de trei-dieci, că-ți mostelile stătoșe și puçinu resucite în susu, dar' cu verfurile cam spulberate și barb'a ce-i crescuse sub barbă și pe care o lasase se creșca, nu-lu areău că pe unu tēneru de o etate atātu — potemu dice — de frageda.

Aveă o frunte deschisa, ochi mari vii admirabili de sprincene destulu de marcate, nasulu eră puçinu cam urcatu, mai multu mare decâtu măcu. Buç'a superiōra nu i-se vedeă de mustati, ér' cea inferiōra se areă cărnōșă, denotându ast'feliu aplicariē s'ale spre plăcerile trupesci. Barb'a i eră scōșă.

Avendu obicei a portă coifu, și rasese pērlulu din capu dela ce'a în susu și lasase numai în crescutu unu motiu pe care lu portă căm încarlonțiatu. Acōsta particularitate i dadeă unu actu caracteristicu.

Portulu sau se compuneă din o mantă aruncata pe umeri cu guleri îngusti redicati, încheiata cu o cheetōre de doue copeii de argintu în forma de mâni, tiēndu-se de unu înelu totu de argintu. Sub mantă portă o atila încheiata cu cēpraze de auru, aveă pantaloni strēnti unguresci și cisme cu carēmbi lungi și cu pînteni de auru.

Faç'a s'a eră posomorita, lucru care raru se întēplase pâna acum la elu, dar' foarte firescu, că-ți pentru prim'a ôra de cându sôrcea lu înaltase pe scamulu domnescu, fusese silita a recunōșce că pré se refătiase și că nu tōte trebuiau se se sfērsiēșca după placulu sau și așteptarea s'a.

Se bucurase foarte, cându Radu Mihnea lu rogase prin solii sei, se-i rina întru ajutorin, că-ți aveă o ura mare asupra lui Sierbanu-Voda, o ura de rassa, care este mai puçinu violenta decâtă ur'a personala, dar' cu atātu mai intensiva.

Ungurulu, de cându a fostu a detestatu pe Romānu sēu pe Vlahu cumu i place lui se-lu porecleze, asiă încātu Romānulu chiar' în ei'd'a Ungurului ar' trebuî se-si faca unu nume de iala din acōsta porecla de Vlahu.

Gavriilu Bathori jurase că va resbună asupra lui Sierbanu Voda mórtea lui Moisi Secuifulu, care mórte eră cãntata de ai sei în versuri jalnice.

Éta cãm ce spune acelu cãntecu.

— Pre Moisi Secuifulu, Voda alu Ardélului, 'lu sprigineã Sultanulu Mahomedu în contr'a imperatului Rodolfu. Bast'a, beliducele nẽmtilui i ducã gróz'a si tremurãndu aseptã din ceasu în ceasu ajutorulu lui Radu Sierbanu.

În câmp'ia siesã cãtu se întinde tier'a Bârsei, nu suntu atãtea spicuri de grãu cã si ostasii cãti a adusu Radu Sierbanu în Ardelu, ér' orasiulu Brasiovu i deschide portile.

Totu odata inse vitẽzulu si prudentulu judetiu alu Brasiovuului Michailu Weiss la cererea de ajutoriu a lui Moisi Secuifulu, i trimite respunsu, cã si lui i trebue armi'a s'a de diece mii de ómeni, ér' deca s'ar' întẽmplã cã în loculu Unguriloru si alu Secuiloru, se se prapadẽsea óstea Vlahiloru, atunci se va întóree si orasiulu spre ei.

Lãnga tiermulu Vidombaculu asiedia Moisi taber'a s'a, facia în facia cu elu pe delulu Sprenghiulu se asiedia óstea Vlahiloru. Ungurii carii stateãu pe siesã erãu feriti de carale loru asiediate giuru impregiurulu taberei, Vlahii i priviãu de pe delu, ér' în câmp'ia Heliulu erãu cinci mii de Turci comandati de Bectas-basi'a.

Radu Voda, pe tẽmpu de nópte cã si o istetia vulpe impresca bastiunea de cara. Sabi'a zirgaiã, bõmb'a duraiã. Secuii stãu tiẽpenu, cã unu zidu de petra, dar' totusi se rãrescu sirurile loru si trebuescu se-si parascesca positiunile.

Nu pentru victia ei pentru onóre se lupta acum Ungurii si Secuii, dar' nu potu birui, cã-cii Vlahii suntu mai multu decãtu ei. Acum inse Turcii luãndu fug'a rusiõsa, Secuii remãnu sãnguri si inzedaru se luptã Moisi cã si unu leu.

„Deca pierã patri'a," strigã elu, „de ce se traiescu?" si cu aceste cuvinte se aruncã în foculu celu mai mare. Unu Secuiu misielu, vëndutu Vlahiloru, trage în elu cu pusca, si nimerindu-lu în pieptu 'lu omõra."

Acestu cãntecu de jale si de amaratiune, Gavriilu Voda 'lu audise, pentru ãntãi'a óra, chiar' în diu'a alegerei s'ale, si totu în ace'a di 'si jurase a resbună mórtea predecesorulu seu.

Primuse deci cu bucurie invitarea lui Radu Mihnea, si dintru ãntãiu pareã cã-si-cãndu sórtea i-ar' fi rezervatu satisfactiunea de multu dorita, cã-cii Sierbanu Voda, care îngrozise odinióra pe Unguri si pe Secui fugi, 'si parast tronulu la apropierea lui Bathori ce veniã cu cetele s'ale în ajutorulu resvãtitoriloru romãni, din partid'a lui Radu Mihnea.

Gavriilu Bathori, Ungurulu resfatiatu, întrecutu si neclibzuitu, fãra a pãreuzetã, cã Sierbanu Voda prin fug'a s'a, i-a intinsu póte numai o cursã, incepu a nesocotã pe Vlahi, de care pâna atunci se temuse si pe care i urise, si nesocotindu-i se portã cu necuviintia chiar' facia de aliatulu seu Radu Mihnea, noulu Domnitoriu alu Romãniei, asiã încãtu 'lu îndãrji pe acest'a în contr'a s'a, si-lu fãcù alu seu dușmanu tãnicu, dar' dușmanu de mórte.

Radu Mihnea cã o vulpe istetia ce era, în-tocmu ãncã lucrurile ast'felu, cã Gavriilu Bathori trebui se se retraga dãmãntea lui Sierbanu Voda, care veniã cu poteri prospete, veniã cu ajutorulu primitu dela Constantinu Movila, pe cãndu Radu Mihniu se retrase, îngrozitu în apartiintã, în realitate inse efectuãndu retragerea s'a ast'felu încãtu se potã întielege cu Turculu.

„Las' se se ciocnescã Bathori cu Sierbanu în capete, cã-cii numai în folosulu meu se batu; cu atãtu mai lesne voiu reocupã tronulu meu, cu cãtu se va departã Sierbanu mai multu de Bucuresci," si disã Mihnea si manevrã în adeveru atãtu de bine, încãtu Sierbanu, care pe ascunsu si fãra se fi sciutu cinev'a întregulu adeveru primã meru ajutorã de ómeni din cetele óstelor, care fusesera în partea resvãtitoriloru, si imbarbatatu de acestã impregiurare, care 'lu faceã se erãda, cã tóta tier'a este cu elu, Sierbanu se portã intru de-apropo urmarirea Secuiloru.

Gavriilu Bathori nu fusese în stare a se opri macaru o singuri data pe drumu în totu decursulu retragerei s'ale, asiã de multu sciuse Radu Mihnea cu felu de felu de vorbe respãndite se îngrozescã pe Secui.

Nici în Predealu nu s'ar' fi opritu ostasii secuiesci deca prin desele banueli în retragerea loru n'ar' fi fostu oboșiti asiã de tare, precum erãu în adeveru si deca Gavriilu Bathori nu le ar' fi promis, cã nu va primã nici o lupta cu Romãni pe teritoriulu romãnescu, ci îndata ce s'ar' sãmã apropierea loru, se va retrage pâna spre Brasiovu, unde judetiulu Michailu Weiss dispuncã de diece mii ostasi cu care trebuiã se vina intru ajutoriu Domnitoriuului tierci.

Pe-atunci — erã în anul 1611, — Brasioveni nu se lapadasera inca facisiu de Bathori Voda, deci aseptarea Secuiloru intru ajutorulu disiloru Sasi, nu erã decãtu fõrte legitima.

Incetulu cu incetulu tóta armi'a secuiesca, cu care juncle Domnitoriu alu Ardélului navalise în Munteni'a, se adunasã pe platoulu, care formãza hotarul între Tier'a romãnescã si Ardelu si care se numesce Predealu.

Erãu cã la vre-o cinci-spre-diece mii de ostasi Secui si Unguri. Corturile loru, asiediate tocmai prelãnga frontier'a tierci, formãu cã si o cete considerabila.

Bathori rënduise, dupa obiceiulu secuiescu, carale de bagagiu în forma de bastiune spre Munteni'a, ér' partea spre Ardelu o lasase libera.

Positiunea strategica a lui Bathori nu erã nici-decum rea dupa parerea s'a, cã-cii dominã atãtu lini'a de atacu cãtu si pe ace'a de retragere. Muntii Carpatiloru din dõne laturi 'lu feriau de atacu, ér' din laturea a treia nu-i poteã vent nici unu dușmanu; în fine a patri'a si cea de pe urma lature erã ferita prin bastiunea de cara si prin dificultatile ce aveãu se invinga navalitorii cari erãu siliti a atacã de josu în susu.

(Va urmã.)

TEOCHAR ALEXI.

Cronica. — Alunneulu romanu nationalu din Timisiór'a — institutu confessionalu. In 9 Aug. s'a tîenutu in Timisiór'a o adunare extra-ordinara in caus'a alunneului românú nationalu, la care au luat parte Preasânti'a S'a Domnulu Episcopu alu Aradului Ioanu Metianu, cá presiedinte, Dr. Alexandru Mocioni, Vicentiu Babesiu, Dr. Josifu Gallu si unu numerosu publicu. Adunarea cu majoritate de voturi a primitu si a redicatu la valóre de conchusu urmatórea propunere facuta de dlu Babesiu: „Alunneulu românú nationalu din Timisiór'a se dechiara de institutu confessionalu, cá atare trece cu intregu scopulu seu specialu, care se sustiène intactu, si cu tóte midiócele s'ale, la Dieces'a romána gr. or. a Aradului, cu rogarea de a-lu primi, regulá si conduce conformu autonomiei besericesci-scolare, in cadrulu statutului organicu.“

Activarea oficieriloru in reserva In urm'a inmultirii statului oficieriloru, respective in urm'a avansamentului estraordinaru ce va avé locu in lun'a acést'a, voiesce ministrul nostru de resboiu se intregésca locurile vacante si cu oficieri din reserva. Spre acestu scopu au primitu ordinu tóte comandele trupeloru, alu cărору corpú de oficieri se maresce, cá se provoce in scrisu pe oficierii din reserva cari voiescu se se activeze, a se adresá cu cererile loru pe calea comandeloru cercariloru de intregire cátra ministerulu comunu de resboiu. Oficierii de reserva, cari s'au facutu din voluntarii de unu anu, voru avé se faca spre scopulu activarii unu periodu de serviciu de proba, in decursulu cărui'a, déca nu suntu in stare se pórté spesele de intretinere, voru primi provisiunea pe spesele erariului. Oficierii de reserva activati, déca corespundu in urm'a serviciului de proba, voru poté face esamenulu complementaru prescristu si la unu terminu, care la cererea loru se va statori specialu pentru dènsii si numai decátu voru primi rangulu de inaintare. Cererile de activare ale oficieriloru casatoriti, numai atunci se voru luá in considerare, déca voru dóvedí, cá au cautiunea preserisa pentru rangulu, respective trup'a loru.

O opera de arta — din gandaci. In dílele trecute se infaciási la maresialulu de curte a monarcului nostru unu domnu, care cerú permisiunea se presente imperatului oreste câteva díle unu daru, care desiguru f-i va procurá placere. Dlu Karl Felbermeyer, asiá se numiá necunoscutulu, aretá si descrise darulu: In nisce rame de 145 cm. de lungi si totu asiá de late se afla vulturulu imperatescu cu dóue capete din 15,000 gândaci de sortele cele mai diferite, pe marginea cărui'a se afla numele Franciscu Iosifu, Rudolfu, Elisavet'a, Stefani'a, Valeri'a. Figurile

de pe margine, cari incungiura numele si vulturulu, suntu din gândaci de ace'asi colóre, precándu conturile vulturului suntu din sortele cele mai variate in color. Dlu Felbermeyer adause, cá acumu doi ani a fostu gradinariu in Zillingdorf lángh Wiener-Neustadt, unde a avutu ocaziune se adune insusi cea mai mare parte a gândaciloru si cei-alalti i-a primitu dela prietini din tóte tierile austriace. Compuerea chipului din gândaci l'a costatu tîmpu de 7 patrare de anu. Gândacii suntu asiá de bine preparati, încátu póte garantá pentru o conservare de celu puçiau 100 de ani. Dupa o primire favorabila fú concediatu cu observarea a-si dá in scrisu rogarea s'a, cá se póta presentá insusi in persóna acestu daru imperatului.

Fulgerulu, cá medicu de ochi O grósnica furtuna isbucni in Wolverhaptou. Unu orbu, care din nenorocire 'si pierduse vederea, erá tocmai condusu a-casa, cându de-odata f-i trecú pe dimaintea ochelariloru, pe care f-i portá cá se-si ascunda albéti'a ochiloru, unu fulgeru, impreuna cu unu tunetu asiá de infricosiatu, încátu orbulu se ingrozí de spaima si sèntí doreri la capu. Dupa puçine momente abiá, sèntí elu, cá si-a recási-gatu vederea.

Londr'a immorata. — Intr'o predica tîenuta in in dílele trecute dete cardinalulu Manning o icóna infricosiatá despre Londr'a din punctu de vedere religiosu. „Nici unu orastu din lumea crestina, díse elu, nu arata o icóna atátu de infricosiatá cá Londr'a. Din 4 milióne de crestini, suntu 2 milióne, cari nu cerceteza nici unulu beseric'a. Si cátu de puçini dintre aceste 2 milióne suntu botezati, cátu de puçini comunicati? Londr'a e o pustia selbatica, cá Rom'a cea vechia; ea este unu canalu, in care se scurgu tóte natiunile din tóte pecatele lumel.“

Unu primariu alu Sarmisegotusei. In siedinti'a dela 1 Augustu a societatiei istorice si de antichitati din comitatulu Hunedórei, conferentiarulu Király Pál a vorbitu despre „primariulu de odidióra alu Sarmisegotusei, Pius Aelius Theimes.“ Abiá s'a aflatu in marele imperiu romanu unu individuu privatu, in urm'a cărui'a si despre care se ne fi remasu atâtea pietrii cu inscriptiuni, câte au remasu despre primariulu din vorba. Elu a redicatu acelu altariu in onórea dieului patriei, a cărui'a tabla cu inscriptiune formeza astadi o podóba deosebita in museulu ungurescu. Cu privire la originea lui Pius Aelius Theimes, conferentiarulu sustiène mai departe, cá desi prenumele lui suatú romane, elu inse n'a fostu Romanu, ci numele Theimes arata, cá a' fí fostu semitu, a fostu de origine din Palmír'a séu din Arabi'a, ce'a ce o aréta nu numai numele lui, ci si numele dieiloru patriei. Probabilu, cá parte cá negociatoriu, parte cá intreprindietoriu s'a straplántatu in imperiulu romanu unde a dobânditu dreptulu de cetatiém. — A remasu inse credintiosu strabuiloru si dieiloru soi, cărór'a li-a redicatu templu. Ajungéndu la bogatie si totu-de-odata la védia mare, a fostu de mai multe ori alesu primariu alu Sar-

misegetusei, ce'a ce nu eră unu oficiu asiă de bagatelă, că-ți din cându în cându chiar' și unii imperati romani au portatu funcțiunea de primariu. Nevést'a lui Pius Aelius, dupa-cum se pare din nume asemenea a fostu din Orientu; fiulu seu s'a numitu Aelius ficele inse au avutu nume orientale. Acesta bravu barbatu, care și pentru seraci a fostu un mare binefacatoriu, a repausatu căm la anul 193 dupa Christosu in etate de 38 ani.

Emigrari cu redicat'a. — In statele unite au emigratu dela 1 Iulie 1887 pâna la 30 Iunie 1888 din Europ'a 539.818 suflete. Acesta numeru se imparte pentru diferitele state in modulu urmatoriu: Din Germani'a 107,624, din Angli'a 83,132, din Irland'a 73,238, din Svedi'a si Norvegi'a 72.915, din Itali'a 51.075, din Rusi'a 33.407, din Austri'a 25.884, din Scoti'a 24.396, din Ungari'a 19.927, din Danemarc'a 8981, din Elveti'a 7 37, din Franci'a 6427, din Tierile de josu 5845 si din Poloni'a 5845. — Semne de „bunastare“ in Europ'a!

Draculu că moscenitoriu. Juristii finlandezi au datu preste unu casu, care nu stă scrisu nici într'o carte de dreptu si care le dă multu de gânditu. De curēndu a moritu într'unu sata din midiloculu țierei unu omu fōrte avutu, dar' de totu avaru si nepasatoriu de D.-dieu. Nimeni nu scio pe ce cale a ajunsu elu la avere; se vorbiă prin sata, că elu ar' fi statu in legaturi intime cu „Vihtahantu,“ adeca cu draculu. Si într'adeveru, cându s'a deschisu dupa mōrtea lui testamentulu, s'a aflatu scrisu, că elu tōta averea lui o lasa că moscenire dracului. Nēmurile omului au protestatu, dar' lucru curiosu, că nici unulu dintre nēmuri nu are curagiulu se se amestece deadreptulu in afacere, temēndu-se de a nu dă de potca cu draculu, cu moscenitoriuulu universalu. Si ast'felu pâna acum draculu e in posesiune nedisputabila; satenii 'lu ascēpta numai se vie si se-si iee in sēma averiile.

Notitie. — **Somnu dupa placu.** Unu medicu din Franci'a a inventatu unu licidulu prin folosirea cārui'a omulu pōte se-si procure somnu pe unu tēmpu hotaritu. — Elu intrebuintiēza o portiune, alu cārui'a efectu a ajunsu se-lu calculeze, pentru diece minute aprōpe. Elu a incercatu-o asupr'a mai multoru amicii ai sei, si a constatatu că efectulu este mai acel'asi pentru deosebite vērste si temperamente. Doz'a trebie se fia puçinu mai mare pentru betrāni si pentru anemici; acēst'a e singur'a particularitate ce a observatu in aplicatiune. — Dupa cele ce vedemu, cinev'a acum pōte se face cu calea ferata unu numeru ori cātu de mare de chilometri, fāra se i-se urēasca, numerāndu statiile, si fāra a fi expusu la risiculu de a sforai tocmai atunci, cându conductorulu striga cu gur'a jumetate numele localitatiei, unde caletoriuulu trebie se se dea josu. Numerulu picaturiloru, ce cauta a luā cinev'a că se pōta dormi cātu va voi, e calculatu pe chilometri; se iā pentru dōuedieci, trei-dieci, o suta de chilometri, cātu potfesse se dōrma cinev'a. — Se adaugamu, că acēsta licōre

are unu gustu fōrte placutu, semēnāndu cu acēl'a alu Chartreusei. — Aseptamu, că acēsta practicā descoperire, care va aduce serviciu insemnat, se fia data la lumina.

Memori'a unci papagalul. — O dama spaniola cumperā unu micu papagalul, 'lu dresā si exercitā in vorbire si apoi 'lu vēdū unu capitānu de corabie englezu. Papagalulu in Engliter'a erā tristu. Atātu limb'a cātu si ōmenii erāu cu totulu streini pentru elu. Din ce in ce inse incepū a rostii cāteva cuvinte englezesei, uitā frasele spaniole si se pareā că-i merge fōrte bine. Trecura anī si animalulu devenise obiectulu de predilectiune si indispensabilu alu familiei capitānului. Cu tōmpulu inse imbertrān, penele-i devenira albe si poterea-i disparū. Nimeni nu se potēa decido se se desparta de acēsta pasare, obiectulu atātoru suveniru placote. Papagalulu traī multu in acēsta stare de slabitiune, cându într'o dī, capitānulu primī visit'a unu domnu din Spani'a. Papagalulu care de ani nu mai audise limb'a spaniola, care i amintēā acele timenturi placute, unde-si potreause tinereti'a s'a, 'si intinse cu o bucuria nebuna ari-pele si repetā inte frasele spaniole, apoi . . . cadiu mortu.

Cum se potu reci beuturile vēr'a fara ghiatia. Invelesce sticla ce voiesci a o reci cu unu servetu udatu cu apa si pune-o in curentu de aeru, mai udāndu din cându in cându servetulu. Evaporatiunea apai produce o recea mare ce nu se pōte obtiēne rsiodiāndu sticlele in apa rece.

Cum se apara viile contr'a goruriloru de primavēra? In Academi'a franceza de sciintie s'a făcutu nu de multu propunerea, că in Octombrie sau Novembre se se semene rapitia prin vii. Primavēr'a in Maiu, plantele ajungu la o inaltime de preste unu metru, aparāndu ast'felu vitiele de frigu. Mai tārdu rapiti'a se pōte taiā si intrebuintiā.

Cu ce trebie se ingrasiamu puii? Celu ce vrō se mārānce carne buna si dulce de pui, acēl'a ace se ingrasie puii cu grāu. E in genere sciutu cum dupa secerisiu carnea puiloru e cu multu mai delicata decātu pe la Craciunu. Ore de ce? Fiindu-cā pe tōmpulu secerisiulu, usioru devinu la multe bōmbe de grāu. In Americ'a, dupa-ce pretiuulu grāului a scadiutu, economēle cele bune de casa au inceputu a nutrii puii de gaina numai cu grāu. — Toti cari au incercatu acēsta modalitate, fāra exceptiune au fostu multi mimi cu rezultatulu. Inainte de tōte de grāu mai ingraba devinu in carne decātu de orzu ori cucuruza, apoi carnea loru devine mai delicata. Diferinti'a cea neinsemnata dintre pretiuri ast'felu de siguru s'a rentatu.

Clotianii se alunga prin folosirea urmatorulu mijlocu: luāmu mai multe nule cāte de 3—5 decimetri in lungime, si dupa ce le ungemu cu duhotu (unsōre de caru), le bagamu prin gaurile de clotiani. Acēst'a o repetamu in mai multe rēnduri. Clotianii nepotēndu suferi putōrea ce o produce duhotulu se voru trage in alto parti

Glume. — Selbatici si civilisati. — Tata, ce diferentia este între oamenii selbatici si cei civilisati?

— Nimic'a tota, fétulu meu, oamenii civilisati omóra pe duşmanu c'o ghiulea de tunu dela o distantia de 6000 metri, selbaticii îi taie capulu cu sabi'a!

La unu esamenu de dreptu. — Ce este o cautiune?

— O cautiune este o garantia care... o garantia contra unei întâmplari... contra unei întâmplari ce s'ar' poté ivi...

— Prin urmare dupa d.-t'a, umbrel'a este o cautiune?

— Nu domnule, umbrel'a este o... precautiune.

Intr'unu otelu la bai de mare intra doi caletori.

— Dar', baiete, aceste haine de patu nu suntu curate.

— Oh! domnule, poti dice ast'a!...

— S'a mai culcatu cenev'a pe ele?

— Da.

— Si de ce nu le-ai schimbatu?

— Caletoriulu care ocupá acésta camera, luá in fiecare di câte o baie; aceste haine prin urmare nu potu se fie murdare.

Din allumulu unei dómre: Omulu placutu este ace'l'a, care asculta cu interesu lucruri pe cari le scie din gur'a acelor'a ce nu le sciu.

Stomachu minunatu. — Se vorbesce de domnulu H... si fie-care face chigiulu personagiului; este unu imbecilu, unu vanitosu, unu prostu si altele...

— Are celu puçinu o calitate, incerca a dice unulu mai indulgentu, are unu stomachu minunatu...

— Asiá de minunatu... încátu digeréza afrunturile.

Peru ori peruca. — Unu domnu cu peruca ascultá într'o di povestindu-se tagic'a mórte a lui Avesalonu, datorita prea lungului seu peru.

— Déca ar' fi portatu peruca, acésta nu s'ar' fi întâmplatu, dice elu îngâmfatu. —

Nu trecú multu, si pe cându se plimbá cu barca pe o apa adéncá, domnulu cu peruca cadu in apa. Celu ce conduceá barca voi se-lu scapa înhatându-lu de peru, dar' acésta se destipi de capatina, si nenorocitulu omu trebui se se încece.

Déca n'aveá peruca acésta nu s'ar' fi întâmplatu, tipá acum veduv'a s'a neconsolabila.

Unu respansu bine nimeritu alu unui téneru ce urmariá pe o dómna:

Dómna'n'a (oprindu-se de-odata si adresându-se domnisorului, care mergeá îndere-tulu ei.)

Ai acurulu de a me urmari, d.-le?

Téneru'n'a. — Intr'adeveru dómna, mergeți asiá de iute, încátu par'că ve urmarescu, dar' acum cându a ti mai micistorulu pasiulu, mi veti permite se treca înainte.

E vre-unu betranu care se fia multumitu de prezentu? — Toti suspina dupa trecutu.

Unu strengariu intrându intr'unu magasinu furá dela unu domnu o țigareta de chihlibaru si se duse la o cafenea se fumeze o țigara cu dâns'a. — Dupa unu patrariu de óra, vede intrându in ace'asi cafenea pe domnulu dela care turase țigaret'a. Elu atunci indata 'si inchise unu ochiu si fumá inainte fara de a se gená. Pagubasiulu esamina mai multu timpu, atátu pe elu câtu si pe țigaret'a si in fine disé:

— Domnule, de multu ténpu ve lipsesce vederea?

— O, da, domnule, suntu din nascere lipsitu de unu ochiu.

— „Uite, dieu, déca n'ar' fi fostu asiá, reluá pagubasiulu, mi-asiu fi pusu capulu, cá d.-t'a mi-ai luat u țigaret'a.“

Musteriu gresitu. — Unu cofetariu diceá de unu musteriu ale seu:

— Acésta e unulu din cei mai mari consumatori ai mei, pecatu numai cá nu platesce.

Dantiurile nationali. — Unu unguru se laudá cátra unu románu dicându-i:

— Se-ti aretu unu Csárdás, care e joculu celu mai frumosu din lume.

— Si cu disé románuulu, cându ti-oiu aretá o Batuta, nu credu s'a poti duce.

Gospodaria in patru itie.

Servitóreá vecinei: Stapéna se róga pentru dóné portiumi de cafea, cá-ei a nóstra ni s'a gatatu tóta.

Dómna'n'a (siopitindu ficei s'ale): Dute repede si cere dela vecin'a patru portiumi de cafea, spunémlu-i cá a nóstra s'a petrecutu tóta. — (mai târdioru cãtra servitóreá vecinei): Spune la stapéna-t'a cá indata i voiu trimite caféna ceruta, numai se-mi re'ntórne copil'a a-casa.